

ROMANOV

ย่าสนธยาโรมานอฟ

www.puendee.com

สารคดี

ย่าสนธยาโรมานอฟ • ดวงใจ

ลงพิมพ์ในนิตยสารสกุลไทย พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘

พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, ตุลาคม ๒๕๔๘

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๒

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : พฤศจิกายน ๒๕๕๘

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

ออกแบบรูปเล่ม : รัชชณ์ ตริธรรมาวุฒิกุล

ออกแบบปก : สารัตน์ วงศาโรจน์

ราคา : ๓๒๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ย่าสนธยาโรมานอฟ.

ดวงใจ.- กรุงเทพฯ : อักษรโสภณ, ๒๕๕๘.

๔๗๕ หน้า.

๑. ราชวงศ์โรมานอฟ. ๒. รัสเซีย -- ประวัติศาสตร์ -- พระเจ้านิโคลัสที่ ๒, ก.ศ. ๑๘๕๔-๑๙๑๗. I. ชื่อเรื่อง.

๕๗๕.๐๕๖

ISBN 978-974-253-511-7

เจ้าของ

ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์

ผู้จัดการสำนักพิมพ์

บรรณาธิการสำนักพิมพ์

กองบรรณาธิการ

ศิลปกรรม

คอมพิวเตอร์

พิมพ์และจัดจำหน่าย

บริษัทอักษรโสภณ จำกัด

สันติ ส่งเสริมสวัสดิ์

สุดารัตน์ ส่งเสริมสวัสดิ์

รัชชณ์ ตริธรรมาวุฒิกุล

ยศวดี เป็นประเสริฐ ดันติมา แซ่ตั้ง

สมยงค์ คงใจ สุหรรษา เสตรา สารัตน์ วงศาโรจน์

รจนา คงทน สุพันธ์ ออมระดับกุล

สำนักพิมพ์เพื่อนดี บริษัทอักษรโสภณ จำกัด

เลขที่ ๕๘ ซอยนาคาศีพท์ (แยก ๕) ถนนสุขุมวิท ๓๖

แขวงคลองตัน เขตคลองเตย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๕๘-๕๘๕๗, ๐-๒๒๕๘-๕๘๖๑-๒

โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๕๑๓๐

Homepage : <http://www.puendee.com>

<http://www.facebook.com/puendee>

คำนำ

สำนักพิมพ์เพื่อนดี

“ดวงใจ” เป็นนักเรียนโรงเรียนเซนต์โยเซฟ คอนเวนต์ ตั้งแต่วัยเด็ก รักรักวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และประวัติศาสตร์เป็นพิเศษ เนื่องจากได้รับการแนะนำและสนับสนุนอย่างดียิ่งจากคุณครูเจ้าของวิชาหลายท่านที่มีความเป็น ‘ครู’ อย่างแท้จริง เมื่อเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยทางด้านรัฐศาสตร์การทูต (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ก็ได้รับข้อมูลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศ และประวัติศาสตร์สากลเพิ่มเติมเข้ามาอีก

“ดวงใจ” เป็นคนชอบอ่านหนังสือชนิด ‘ซีเรียส’ ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 10 ปี เมื่อโตเต็มที่จึงทดลองเป็นนักเขียนเองบ้าง โดยใช้ภูมิหลังทางการศึกษา มาร้อยเรียงนวนิยายหลายเล่มที่ตั้งแนวเรื่องให้เป็นการเสนอปัญหาและวิธีแก้ไขสถานการณ์ด้านการเมืองและสังคมปัจจุบัน

ในจำนวนงานเขียนประมาณ 30 เรื่อง ในช่วงเวลานานกว่า 30 ปี มีนวนิยายของ “ดวงใจ” ได้รับรางวัลดีเด่น 1 เรื่อง คือ ‘www.คุณย่า.com’ (พ.ศ.2545) ได้รับรางวัลชมเชย 2 เรื่อง คือ ‘รัฐมนตรีหญิง’ (พ.ศ.2519) และ ‘บ่วงกรรม’ (พ.ศ.2517)

‘ย่าสนธยาโรมานอฟ’ เป็นสารคดีอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรก ที่ “ดวงใจ” ทดลองเขียนขึ้นจากข้อมูลประวัติศาสตร์รัสเซียยุคราชาอาณาจักร ด้วยสำนวนแบบนวนิยาย ที่ไม่เคร่งครัดเคร่งเครียดจนเกินไป นับเป็นงานเขียนในแนวใหม่ของ “ดวงใจ” ที่หวังว่าจะได้รับการต้อนรับจากผู้อ่าน เช่นเดียวกับงานชิ้นก่อนๆ ในนามปากกา “ดวงใจ”

ขณะนี้ “ดวงใจ” เกษียณอายุราชการมาได้ 2 ปีแล้ว ยังคงสอนหนังสือและเขียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ เช่นที่เคยเป็นมาเกือบ 4 ทศวรรษแล้ว

สารบัญ

ปูมเรื่อง	11
พระเจ้าปีเตอร์มหาราช (ค.ศ.1672-1725)	21
จักรพรรดินีคัทรีนมหาราชินี (ค.ศ.1762-1796)	33
สู่ยุคใหม่ : จากซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ถึงซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 (ค.ศ.1801-1894)	43
เจ้าชายนิโคลัส : มกุฎราชกุมารแห่งอาณาจักรรัสเซีย	55
เจ้าหญิงอลิกซ์ แห่งเฮสเสอ-ดาร์มสตัดท์	69
นิกก็กัซันนี่ : รักกันหวานปานน้ำผึ้ง	81
เสกสมรส...สู่สมรส...สู่หย่าครั้งแรก	89
ประเทศใหม่...ภารกิจใหม่ของอเล็กซานดรา เฟโดโรฟนา บ้านใหม่...ชีวิตใหม่	109
โอลก้า, ทัตยานา, มาเรีย, อนาสตาเซีย และอเล็กเซ	121
อเล็กเซ : มกุฎราชกุมารผู้อำภัพ	133
ซาร์นิโคลัสที่ 2 กษัตริย์ สามี่ และ พ่อ	145
ราชสำนักส่วนพระองค์ของซาร์และซารีนา	157
Royal Banquet à la Romanov	169
พระสหายคู่พระทัย...หรือเพื่อนเพี้ยน	181
นครเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก ศตวรรษที่ 19	193
เจ้านาย...คนใหญ่...ไฮ-โซ ชาวเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก	205
รัสเซีย : นักบุญ...คนบาป...คนหลง...หรือคนโง่	215
รัสเซีย : สุราชสำนักโรมานอฟ	227

สารบัญ

รัสปูติน : คนของพระเจ้า	239
รัสปูติน : ชาตานจากขุมนรก หรือเทวดาจากสรวงสวรรค์	249
เฟลิกซ์ ยูสซูโปฟ : เจ้าชายฆาตกร	261
สงคราม...พสุธาเดือด...สู่สนธยา	273
สู่สมรภูมิแนวหน้า	281
แนวหลังปลุกพลังแก่น	293
อวสานรัสปูติน	303
สิ้นรัสปูติน...สิ้นโรมานอฟ	319
กลียุค...ซาร์สละราชย์ : สิ้นสุดราชวงศ์โรมานอฟ	331
นายและนางโรมานอฟ จากฟ้าสู่สามัญ	343
นิราศสู่ไซบีเรีย	355
ไม่มีขอบสี่เงินรอบกัอนแมมทีบ	367
एकाเทรินเบิร์ก! ทำไมต้องเป็นएकाเทรินเบิร์ก	377
อิปาติเยฟ...एकाเทรินเบิร์ก...ดับโรมานอฟ	389
ข้อมูลใหม่...หลักฐานใหม่...ข้อสรุปทวนกระแสหลัก	403
ข้อมูลใหม่...หลักฐานใหม่...ข้อสรุปทวนกระแสหลัก (ต่อ)	415
อนาสตาเซีย...เจ้าหญิงปรีศนา	425
อนาสตาเซีย...เจ้าหญิงปรีศนา (ต่อ)	435
ปิดฉากราชวงศ์โรมานอฟ : ประวัติศาสตร์ที่ปราศจากหน้าสุดท้าย	449
บทแทนอวสาน	463

ย่าสนทยา
โรมานอฟ

ປຸງເຮື້ອ

ซาร์นิโคลัสที่ 2 และซารินาอเล็กซานดรา

“วิ่งต่อไปเลย...อย่าหันหลังกลับมาละ”

เด็กหญิงวัยแรกสาวร้องเสียงดังมาจากท้ายชบวนของเด็กชายหญิงจำนวนหนึ่งที่กำลังวิ่งไล่ตามกันมาอย่างเร็วจี๋ตามเฉลียงยาวของระเบียงรอบตึกหอเล็ก-ชานเดอร์ ซึ่งตั้งอยู่นอกกรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก เมืองหลวงของอาณาจักรรัสเซียในขณะนั้น

เด็กชายหญิงเหล่านั้นอายุไล่เลี่ยกันระหว่าง 9 ปี ถึง 15 ปี ทุกคนอยู่ในเครื่องแต่งกายเรียบบร้อยสวยงาม เด็กชายอยู่ในชุดสากลเลียนแบบผู้ใหญ่ตัดด้วยผ้าลินินหรือผ้าขนสัตว์สีขรึม ผูกหูกกระต่ายสีแปร๊ด เด็กชายรุ่นเล็กบางคนอยู่ในเครื่องแบบกะลาสีสีขาวตัดขอบด้วยสีกรมท่า มีเหรียญตราสีทอง สีเงินแวววับติดที่หน้าอกเหมือนกะลาสีตัวจริง

ส่วนเด็กหญิงผมทองและผมสีน้ำตาลเข้มหลายคนอยู่ในชุดผ้าฝ้ายเนื้อหนา สีขาวหรือสีชมพูอ่อน มีลูกไม้ถักทอด้วยฝีมือประณีตติดระบายอยู่รอบปลายแขน ปกคอ และชายกระโปรงที่ยาวครึ่งน่องลงไปพบกับถุงเท้าและรองเท้าหนังขัดมันผูกเชือกเรียบบร้อย

ขณะที่ทุกคนกำลังฮอยเท้าออกวิ่งตามกันไปนั้น ไม่มีใครโยกกับชุดสวยของตน เพราะต่างคนต่างออกวิ่งเร็วอย่างสุดกำลัง ขณะที่ความมืดกำลังโรยตัวลงมาอย่างรวดเร็วในเวลาเย็นปลายฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งวันวารจะสั้นกว่าปกติ กลางคืนอันหม่นมัวและหนาวเหน็บจะสืบเข้ามาต่อเนื่องกับเวลาบ่ายอย่างรวดเร็ว จนเวลาเย็นดูคล้ายกับจะหายไปโดยอัตโนมัติระหว่างเดือนเหล่านี้

“โอ๊ย...หกกะลัม อย่าเพิ่งไป รอหญิงด้วย”

เสียงเล็ก ๆ ร้องขึ้น แล้วเสียงร้องให้จ๊ากก็ตามมา

“ไม่รอ...วิ่งต่อไป ใครหกลัมก็ปล่อยไว้”

เสียงแตกหัวของเด็กชายวัยแรกหนุ่มตะโกนกลบเสียงเล็ก ๆ นั้น แล้วเสียงรองเท้าหลายสิบคู่ก็กระทบพื้นไม้ดังปังปังกลบทุกเสียงอื่นใดที่จะดังลอดออกมาแข่ง

ชาร์นิกอล์ฟที่ 2 และครอบครัว

เจ้าฟ้าหญิง 4 พระองค์

- โอลก้า
- ทัตยานา
- มาเรีย
- อนาสตาเซีย

อย่าว่าแต่เสียงร้องไห้สะอึกสะอื้นของเด็กหญิงวัยไม่ถึง 10 ปี ที่วิ่งไล่หลังรั้งท้ายนั้นเลย ที่หาใครได้ยืนไม่

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ 20 ในวันนั้น เกิดขึ้น ณ ตำหนัก “อเล็กซานเดอร์” ซึ่งเป็นสถานที่ประทับของพระเจ้านิโคลัสที่ 2 ‘ซาร์’ หรือ กษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งอาณาจักรรัสเซียและพระมเหสีอเล็กซานดรา กับโอรสและธิดารวม 5 พระองค์ เหมือนดังจะเป็นเหตุการณ์จำลองของชะตากรรมในบั้นปลายชีวิตของพระบรมวงศานุวงศ์ 7 พระองค์ แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่ครองราชย์มานานเกือบครบ 3 ศตวรรษในวันนั้น

...ใครอย่าได้หันกลับไปมองดูอดีตเบื้องหลังเลย เพราะในอดีต แม้จะมีสิ่งที่น่าชื่นชมสมสุขและมีความสุขหรรษาสะดวกสบายมากมายเหลือคณานับ แต่เหตุการณ์ที่ร้ายกาจจนเหลือเชื่อมีมากกว่าจนกลบเลบวันเวลาแห่งความสุขให้หายไปจนหมดสิ้น แทบจะว่าแม่แต่รอยยิ้มของเจ้าชายเจ้าหญิงน้อยๆ หรือเสียงหัวเราะของผู้เป็นแม่ และวงแขนอันแข็งแรงอบอุ่นของผู้เป็นพ่อ ก็ไม่สามารถที่จะฝ่าฟันม่านหนาทึบของความทุกข์ระทมและความโศกเศร้าในยุคสนธิสัญญาของราชวงศ์โรมานอฟออกมาได้

ตามประวัติศาสตร์รัสเซียฉบับราชการที่ยอมรับกันมานานกว่า 60 ปี มีบันทึกไว้ว่า ซาร์นิโคลัสที่ 2 และโอรสและพระราชธิดา 5 พระองค์ ซึ่งกำลังอยู่ในวัยสาวสะพรั่งและวัยแรกหนุ่มคือ เจ้าหญิง (แกรนด์ดัชเชส) โอลกา (Olga) ทัตยานา (Tatiana) มาเรีย (Maria) อนาสตาเซีย (Anastasia) และเจ้าชายมกุฎราชกุมาร (ซาเรวิช-Tsarevich) อเล็กเซ (Alexei) พร้อมด้วยข้าราชบริพารอีก 4 คน ถูกสังหารด้วยปืนที่ยิงกราดโดยคณะทหารและเจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์รัสเซียที่ ‘บ้าน’ แห่งหนึ่ง ในเมืองเอกาเตรินเบิร์ก (Ekaterinberg) มีชื่อเรียกว่า ‘บ้านอิปาตีเยฟ’ (Ipatiev) ซึ่งเป็นที่คุมขังบุคคลทั้ง 11 คน มาเป็นเวลาหลายเดือนแล้ว

การสังหารบุคคลทั้ง 11 คน โดยเฉพาะเจ้านายรัสเซียทั้ง 7 พระองค์นั้น

เกิดขึ้นในเวลาตีสองของคืนวันที่ 16-17 เดือนกรกฎาคม ค.ศ.1918 นับเป็นกรณีการสังหารกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่โหดร้ายรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์โลกยุคสมัยใหม่

เหตุการณ์ในคืนแห่งความทุกข์โศกและโศกสลดนั้น เริ่มมาจากการที่สถาบันกษัตริย์ของอาณาจักรรัสเซียโดยการปกครองของราชวงศ์ ‘โรมานอฟ’ (Romanov) ซึ่งได้ครองราชย์มาเป็นเวลานาน 304 ปี ได้สิ้นสุดลงด้วยการสละราชย์ของซาร์นิโคลัสที่ 2 ในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.1917¹ หลังจากนั้น อดีตซาร์มเหสีและพระราชโอรสและธิดาก็ถูกจำกัดบริเวณให้อยู่ภายในเขตพระราชฐานเดิมที่นอกเมืองหลวง คือนครเปโตรกราดหรือในชื่อดั้งเดิมว่า นครเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก พระราชฐานนั้นมีชื่อเรียกในภาษารัสเซียเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปว่า ‘ซาร์สโกเย เซโล’ (Tsarskoye Selo) แปลว่า ‘หมู่บ้านกษัตริย์’ (The Tsar’s Village)

ผู้บริหารของประเทศรัสเซียภายหลังการสละราชย์ของซาร์ คือคณะปฏิวัติที่เรียกตนเองว่า ‘รัฐบาลชั่วคราว’ นำโดยผู้นำการปฏิวัติคือ ‘เจ้าชายลวอฟ’ (Prince Lvov) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของรัฐบาลใหม่ยุคหลังกษัตริย์ นายกรัฐมนตรีคนต่อมาคือ อเล็กซานเดอร์ เคเรินสกี (Alexander Kerensky)

คณะปฏิวัติชุดแรกนี้สามารถปกครองรัสเซียได้เพียงประมาณ 7 เดือนเท่านั้น ก็ถูกปฏิวัติซ้อนเป็นครั้งที่ 2 โดยคณะของคอมมิวนิสต์นำโดย วลาดีเมียร์ อุลยานอฟ (Vladimir Ulyanov) หรือ เลนิน (Lenin) และพรรคพวกซึ่ง

¹ ในวันที่เดียวกันนั้นอดีตซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ถวายพระราชบัลลังก์ให้แก่เจ้าชายไมเคิลพระอนุชา เจ้าชายไมเคิลได้ขึ้นครองราชย์เพียงไม่ถึง 24 ชั่วโมง ก็ทรงสละราชย์ เพราะทรงทราบดีว่าจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนชาวรัสเซียกลุ่มใดทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ประวัติศาสตร์รัสเซียจึงมักถือว่าซาร์นิโคลัสที่ 2 คือซาร์องค์สุดท้ายของประเทศรัสเซียยุคกษัตริย์

เป็นปัญญาชนชั้นกลางที่คิด ‘ขบถ’ ต่อการปกครองในระบบเดิม (ระบบกษัตริย์) มาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 การปฏิวัติครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม (ปฏิทินเก่า) หรือวันที่ 7 พฤศจิกายน (ปฏิทินใหม่) ค.ศ.1917²

ในระหว่างช่วงเวลาประมาณ 6 เดือน ภายหลังจากพระราชบัลลังก์ ชาร์ และครอบครัวของพระองค์พร้อมด้วยข้าราชการบริพารจำนวนหนึ่ง ยังคงประทับอยู่ที่พระราชวังเดิมนอกเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กในลักษณะ “ถูกกักบริเวณ” จนกระทั่งถึงเดือนกันยายนปีนั้น บุคคลทั้งหมดจึงได้ถูกนำไปกักขังไว้ยังสถานที่ต่างๆ ในหลายเมืองในเขตไซบีเรียซึ่งอยู่ลึกเข้าไปทางด้านตะวันออกของดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลของรัสเซีย

จนกระทั่งในที่สุด ระหว่างที่คณะปฏิวัติคอมมิวนิสต์กำลังประสบสภาพยุ่งยากจากการสร้างสังคมใหม่ของรัสเซียให้เป็นสังคมคอมมิวนิสต์ และกองกำลังของทหารต่างชาติซึ่งได้ให้การสนับสนุนแก่ระบอบเดิมก็กำลังรุกคืบเข้ามาในรัสเซีย (จนกลายเป็น ‘สงครามกลางเมือง’ ในเวลาต่อมาอีกราว 3 ปี) รัฐบาลคอมมิวนิสต์เห็นว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องขจัดอิทธิพลของกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งอาจยังคงหลงเหลืออยู่ และจะเป็นภัยต่อระบอบการปกครองแบบใหม่ของคอมมิวนิสต์ที่ยังอ่อนแอ ยวดยาบในระยะเริ่มต้น รัฐบาลคอมมิวนิสต์จึงตัดสินใจขจัดครอบครัวของอดีตกษัตริย์เป็นกลุ่มแรกในคืนดังกล่าว

ความเชื่อของคนทั่วไปที่ว่า ครอบครัวของชาร์ 7 พระองค์ และข้าราชการบริพาร ทั้ง 4 คน รวมเป็น 11 คน ได้ถูกสังหารโดยการยิงกราดด้วยกระสุนปืนจำนวนนับไม่ถ้วน ในห้องชั้นล่างสุดของ ‘บ้านอิปาติเยฟ’ ในคืนวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ.1918 และพระศพและศพทั้งหมดได้ถูกนำไปเผาและฝังที่เหมืองร้างในบริเวณ

---

² ‘ปฏิทินเก่า’ คือการคำนวณวันเดือนปีแบบโบราณ ‘ปฏิทินใหม่’ คือการคำนวณตามแบบสากล ช่วงเวลาระหว่างปฏิทินเก่าและใหม่ต่างกันประมาณ 2 สัปดาห์

ใกล้เคียงโดยไม่มีผู้ใดรอดชีวิตมาได้เลยนั้น เป็น ‘รายงาน’ อันเป็นที่ยอมรับว่าเป็นฉบับ ‘ทางการ’ ตลอดมาเป็นเวลานานราว 6 ทศวรรษ

รายงานนั้นรวบรวมโดยคณะสอบสวนซึ่งนำโดยเจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์คนหนึ่งชื่อ นิโคลไล โซโคโลฟ แต่ในความเป็นจริงแล้ว หลังจากนั้นไม่นาน ข้อเท็จจริงหลายประการของรายงานฉบับทางการนี้ ถูกตั้งข้อสงสัยจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งในประเศรัสเซียและในบางประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีหญิงลี้ภัยคนหนึ่งในปี 20 ปี ได้ปรากฏตัวขึ้นที่นครเบอร์ลินประเทศเยอรมนี เมื่อ ค.ศ.1920 และอ้างว่าตนคือเจ้าหญิงอนาสตาเซีย พระราชธิดาองค์ที่ 4 ของซาร์นิโคลัสที่ 2 และพระมเหสีอเล็กซานดรา

หญิงผู้นี้...ในนามของ ‘แอนนา แอนเดอร์สัน’...ได้ทำการต่อสู้ทางกฎหมายมาเป็นเวลานานหลายสิบปี เพื่อยืนยันสถานภาพที่แท้จริงของตนว่าตนคือเจ้าหญิงอนาสตาเซียจริงๆ จนกระทั่งถึงปีค.ศ.1984 ขณะที่เธอมีอายุได้ประมาณ 84 ปี การต่อสู้อันยาวนานและลับสนซับซ้อนเนื่องจึงสิ้นสุดลงเมื่อเธอถึงแก่กรรมไป (ที่สหรัฐอเมริกา) ในปีนั้น แต่ยังคงมีผู้ที่พยายามศึกษาวิจัยค้นหาความจริงที่ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างเด็ดขาดตลอดมาจนถึงทุกวันนี้

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอย่างยิ่งและน่าศึกษาในเรื่องนี้คือ ในปีค.ศ.1976 มีการตีพิมพ์หนังสือเรื่อง ‘แพ้มของพระเจ้าซาร์’ ซึ่งเขียนโดยนักเขียนชาวอังกฤษ 2 คน ซึ่งอ้างว่าเป็นการรวบรวมมาจากการวิจัยและวิเคราะห์เจาะลึกจากเอกสารลับมากมายในภาษาต่างๆ ที่ได้ช่วยกันทำโดยบุคคลหลายฝ่ายเป็นเวลานานราว 5 ปี ตั้งแต่ค.ศ.1971 เอกสารเหล่านั้นยังไม่สามารถทำให้หนังสือใหม่เล่มนี้สรุปได้อย่างเด็ดขาดว่า ฆะตกรรมของกษัตริย์องค์สุดท้ายและครอบครัวของพระองค์เป็นอย่างไรแน่ แต่มีข้อมูลจำนวนมากที่น่าเชื่อถือได้จากเอกสารลับต่างๆ เหล่านั้น ที่ช่วยให้ข้อสรุปเบื้องต้นได้ว่า “รายงานฉบับทางการ” ดั้งเดิมของ นิโคลไล โซโคโลฟ นั้น แสดงหลักฐานที่คลาดเคลื่อนมากมาย จนสามารถเชื่อได้ว่า

‘เหตุการณ์ยึงกราด’ ในคืนวันนั้นมิได้เป็นจริงตามนั้น³

ยิ่งกว่านั้น ยังมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ว่า พระมเหสีและเจ้าหญิง 4 พระองค์ มิได้สิ้นพระชนม์จาก ‘การยึงกราด’ ในคืนนั้นด้วย⁴

ดังนั้น เมื่อมีการประกาศจากรัฐบาลสหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซียยุคใหม่ภายหลังคอมมิวนิสต์ล่มสลาย) เมื่อค.ศ.1991 ว่า มีผู้พบพระศพและศพของบุคคลผู้โชคร้ายในคืนวันนั้น 9 ศพ ในจำนวน 11 ศพที่ควรมีที่เมืองเอกาเตรินเบิร์ก และมีการพิสูจน์ทราบว่าเป็นพระศพและศพของผู้โชคร้ายที่ถูกประหารในวันที่ 16-17 กรกฎาคม ค.ศ.1918 จริงๆ จึงมีผู้เคลงใจมากมาย และได้พยายามสืบค้นเรื่องราวซึ่งน่าจะปิดฉากไปนานแล้วอีกครั้งต่อจากความพยายามของผู้เขียนเรื่อง ‘แพ้มของพระเจ้าซาร์’

งานเขียนแบบ ‘non-fiction’ เรื่อง ‘ย่ำสนธยาโรมานอฟ’ ที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้ มิได้ตั้งใจให้เป็นเอกสารวิชาการด้านประวัติศาสตร์แท้ๆ หรือเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกษัตริย์รัสเซียของศตวรรษที่ 20 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ แต่ประการใด เพียงแต่ผู้เขียนคิดว่าประวัติศาสตร์รัสเซีย โดยเฉพาะการสิ้นสุดราชวงศ์โรมานอฟในปีค.ศ.1917 รวมทั้งการสวรรคตของซาร์นิโคลัสที่ 2 และการสิ้นพระชนม์ของพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใกล้ชิดอีก 6 พระองค์นั้น เป็นเรื่องน่าสนใจที่ยังไม่แพร่หลายนักในงานเขียนภาษาไทย

ผู้เขียนจึงได้พยายามศึกษาค้นคว้าข้อมูลภาษาอังกฤษหลายเล่มจากหลายแหล่งที่คิดว่าเชื่อถือได้และนำมารวบรวมสรุปแล้วเล่าต่อด้วยภาษาธรรมดาที่ไม่เป็นวิชาการนัก โดยจะพยายามยึดถือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

³ Anthony Summers and Tom Mangold, ‘The File on the Tsar’ (London : Orion Books Ltd.,2002)

⁴ ระหว่างการให้การต่อศาลในประเทศยุโรปครั้งหนึ่ง หญิงผู้ที่ยืนยันว่าเธอคือเจ้าหญิงอนาสตาเซีย ได้กล่าวว่า “หากพวกท่านได้รู้ว่า เหตุการณ์ที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในคืนวันนั้นเป็นอย่างไร พวกท่านจะต้องคิดว่าฉันบ้าแน่ๆ”

โดยไม่บิดเบือนหรือแต่งเติมด้วยตัวเอง เพียงแต่ทำให้ง่ายขึ้น เพื่อจะได้อ่านเข้าใจ
ได้โดยรวดเร็ว ไม่สับสน เท่านั้น

โดยจะขอทำความเข้าใจไปถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของอาณาจักรรัสเซียเท่า
ที่จำเป็น เพื่อให้ทราบที่มาที่ไปของชาโรงศ์สุดท้าย และจะสืบเรื่องไปจนถึงความ
สับสนของข้อมูลจากหลายแหล่ง ภายหลังการปลงพระชนม์ซาร์และครอบครัวของ
พระองค์ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1918 รวมทั้งการโต้แย้งเรื่อง ‘ตัวจริง-ตัว
ปลอม’ ของ ‘เจ้าหญิงอนาสตาเซีย’ ด้วย⁵

⁵ เพื่อให้งานเขียนเรื่องนี้อ่านเข้าใจได้ง่ายและเร็วขึ้น จะขอนำสิ่งที่ควรอ้างอิงไปรวมไว้ในตอนสุดท้าย
ทั้งหมด นอกจากจุดที่ต้องการอ้างอิงอย่างรวดเร็วทันใจเท่านั้น สำหรับการใส่ราชาศัพท์นั้น ขออนุญาต
ใช้น้อยที่สุดเพื่อมิให้อ่านยาก หรือกลายเป็นเรื่องจกๆ วงศ์ๆ ไป จะขอใช้บ้างที่บางแห่งเพื่อมิให้ลืมน่า
เรื่องที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ จึงขอเรียนเตือนผู้อ่านว่า
ราชาศัพท์ในงานเขียนเรื่องนี้ มิใช่เป็นการใส่ราชาศัพท์ที่ถูกต้องอันควรนำไปเป็นแบบอย่างแต่ประการใด

1

พระเจ้าปีเตอร์มหาราช
(ค.ศ.1672-1725)

ชาร์มิคาอิล ต้นราชวงศ์โรมานอฟ

ชาร์อเล็กซิส พระราชบิดาของชาร์ปีเตอร์มหาราช

ชาร์นิโคลัสที่ 1

ชาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 ผู้เลิกทาส

ชาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3
พระราชบิดาของชาร์นิโคลัสที่ 2

อาณาจักรของชนชาติสลาฟ ซึ่งเป็นชนชาติหลักของชาวรัสเซียในปัจจุบัน มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 3,000 ปีก่อนคริสตกาล ช่วงเวลาอันยาวนานนั้น มีพัฒนาการทางด้านวัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เกิดขึ้นอย่างมากมายแก่ชนชาตินี้ ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนที่ซ้อนทับหรือตั้งอยู่ใกล้เคียงกับประเทศรัสเซียในยุคปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียยุคโบราณที่ไม่ถึงกับเก่าแก่คือคำบรรพหนักที่มีบันทึกไว้เป็นตัวอักษรมักจะเริ่มขึ้นในยุคของอาณาจักร ‘เคียฟ’ (Kiev หรือ Kyiv) เมื่อค.ศ.893 ซึ่งเป็นปีที่กษัตริย์โอเล็ก (Oleg) เจ้าผู้ครองแคว้นโนฟ-โกร็อด (Novgorod) ได้ยึดครองและสถาปนาเมืองเคียฟเป็นเมืองหลวงของแคว้นของพระองค์ (ปัจจุบันนี้ เคียฟคือเมืองหลวงของประเทศยูเครน)

แคว้นเคียฟดำเนินมาจนถึงค.ศ.924 ระหว่างนั้นมีเจ้าผู้ครองทั้งหมด 31 องค์ นับเป็นช่วงสำคัญที่ได้ฟื้นฟูสภาพสังคมของรัสเซียให้เข้าสู่ความทันสมัยด้วยการนำศาสนาคริสต์มาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยได้รับอิทธิพลของศาสนานี้มาจากอาณาจักรโรมันตะวันออก คือ ไบแซนไทน์ (Byzantine) ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล (อิสตันบูล อยู่ในประเทศตุรกีในปัจจุบัน) และได้มาผสมผสานกับศาสนาคริสต์แบบกรีก จนกลายเป็นศาสนาคริสต์นิกายรัสเซียนออร์ธอดอกซ์ ในเวลาต่อมา

ความทันสมัยอีกประการหนึ่งก็คือ ชาวรัสเซียเริ่มมีภาษาเขียนในยุคนี้ คือ มีตัวอักษรแบบ คีริลลิก (Cyrillic) ซึ่งเป็นชื่อเรียกตามบาทหลวงชาวกรีกคนหนึ่งชื่อ หลวงพ่อคีริล (Cyril) ที่ได้ปรับจากตัวอักษรกรีก และคิดค้นเพิ่มเติมตัวอักษรใหม่เสริมให้กลายเป็นตัวอักษรเขียนในภาษาใหม่ คือภาษารัสเซียนับแต่นั้น ก็ได้มีการบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของชนชาติสลาฟมากขึ้น และเป็นระบบกว่าที่ผ่านมา

ระหว่าง ค.ศ.1176-1389 แคว้นวลาดีเมียร์ (Vladimir) เป็นศูนย์กลาง

ชาร์ปีเคอร์ที่ 1 (มหाराช)

ทางการปกครองของชนสลาฟแทนแคว้นเคียฟ ช่วงนี้มีเจ้าผู้ครอง 24 องค์ เป็นช่วงที่รัสเซียถูกชนชาติมองโกลหรือตาตาร์แผ่เข้ามาบุกรุกจากภาคตะวันออกและครอบครองดินแดนของรัสเซียได้เป็นบางส่วน

จากประวัติศาสตร์ช่วงนี้ จึงมีชาวรัสเซียในปัจจุบันเป็นจำนวนมากที่มีรูปร่างหน้าตาละม้ายชาวเอเชีย รวมทั้งบุคคลระดับประมุขของประเทศในยุคคอมมิวนิสต์หลายคน เช่น นิกิต้า ครุสชอฟ (ค.ศ.1956-1964) **เสียวนิต เบริชเนฟ** (ค.ศ.1964-1982) และ **คอนสตันติน เซอร์เน็นโก** (ค.ศ.1984-1985) ต่างมีรูปลักษณ์ละม้ายชาวเอเชียทั้งสิ้น เนื่องจากมี ‘เลือด’ ตาตาร์ผสมอยู่มาก แม้กาลเวลาจะผ่านไปหลายชั่วคนแล้วก็ตาม

และจากการที่เคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาวตาตาร์เป็นเวลาหลายศตวรรษเช่นนี้ ชาวรัสเซียรุ่นต่อๆมามักอ้างว่า นี่คือเหตุให้ประเทศของตนมิได้ผ่านขั้นตอนของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ดังเช่นประเทศอื่นๆในยุโรป เนื่องจากชาวตาตาร์เป็นเพียงนักรบที่เก่งกาจเท่านั้น แต่มิได้เป็นนักปรัชญาหรือเก่งกาจในเรื่องศิลปวิทยาการแต่อย่างใด

ต่อมา อิทธิพลของชาวตาตาร์ค่อยๆเสื่อมลง และขุนพลสลาฟสามารถรวบรวมเขตแดนเข้ามาเป็นปึกแผ่นและกลายเป็นอาณาจักรรัสเซียระหว่างค.ศ. 1263-1598 ในช่วงนี้มีเจ้าผู้ครอง 17 องค์ ในที่สุดในปี ค.ศ.1547 กษัตริย์ **อิวานที่ 4** ก็สามารถสถาปนาตนเองเป็น ‘กษัตริย์’ เรียกว่า **ซาร์** (Tsar) มาจากภาษาโรมัน คือ ‘ซีซาร์’ (Caesar) ของรัสเซียได้เป็นองค์แรก¹

อิวานที่ 4 มีสมญาว่า ‘**อิวานผู้โหดร้าย**’ (Ivan the Terrible) เพราะนอกจากจะมีฝีมือในการรบแล้วยังมีใจโหดเหี้ยม สามารถขจัดศัตรูได้ด้วยวิธี

¹ ประวัติศาสตร์รัสเซียที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ เรียกกษัตริย์ว่า ซาร์ (Tsar) เรียกภรรยาของกษัตริย์ว่า ซารินา (Tsarian) หรือ ซาริตซา (Tsaritsa) เรียกโอรสและธิดาของกษัตริย์ว่า Grand Duke และ Grand Duchess ส่วนกษัตริยา คือ สตรีที่ครองราชย์เป็นกษัตริย์ของรัสเซีย เช่น ‘คัทรินมหาราช’ เรียกว่า ‘จักรพรรดินี’ (Empress)

การทโหดต่างๆ นานา และเป็นที่ยึดจำในหมู่ชาวรัสเซียว่า พระองค์ได้ฆ่าโอรสองค์ใหญ่ (ที่ชื่อว่า **อิวาน**) อีกด้วย

อย่างไรก็ดี กษัตริย์องค์นี้ สามารถประกาศอำนาจครอบครองเหนือดินแดนรัสเซีย เนื่องจากได้ชัยชนะเหนือกองทัพตาทาร์ทั้งหมด และตั้งกรุงมอสโกเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจการปกครองบริหารนับตั้งแต่บัดนั้น (ค.ศ.1547)

ราชวงศ์โรมานอฟ (Romanov) เริ่มขึ้นเมื่อค.ศ.1613 โดยมีซาร์ **มิกาอิล** เป็นซาร์องค์แรกราชวงศ์นี้ครองอาณาจักรรัสเซียตลอดมาจนถึงค.ศ.1917 จึงถูกโค่นล้มด้วยการรัฐประหารภายในวังในเดือนมีนาคม ค.ศ.1917 และต่อมานักปฏิวัติผู้นิยมแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ก็สามารถโค่นล้มคณะปกครองชั่วคราวซ้ำอีกในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน เป็นอันว่าราชวงศ์โรมานอฟดำเนินมาได้ราว 304 ปี (ค.ศ.1613-1917) มีกษัตริย์ 18 พระองค์ จนถึงค.ศ.1917 เป็นอันสิ้นสุดประวัติศาสตร์ของอาณาจักรรัสเซียยุคกษัตริย์ (จะกลับมาเล่าเรื่องการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในบทหลังๆ)

ในจำนวน ‘เจ้าผู้ครอง’ และ ‘กษัตริย์’ รัสเซียในยุคโบราณและยุคราชวงศ์โรมานอฟรวมทั้ง 73 องค์ ดูเหมือนว่าชาวโลกจะรู้จักกษัตริย์เหล่านี้เป็นอย่างดีไม่เกิน 10 องค์ และในจำนวนนี้ที่โลกรู้จักดีมากที่สุดเห็นจะได้แก่กษัตริย์ 2 องค์ คือ **พระเจ้าปีเตอร์มหาราช** (ปีเตอร์ที่ 1) และ**จักรพรรดินีคัทรีนมหาราช** (คัทรีนที่ 2)

ซาร์ปีเตอร์มหาราชมีชีวิตอยู่ระหว่างค.ศ.1672-1725 และครองราชย์ระหว่างค.ศ.1682-1725 โดยเริ่มจากการครองราชย์ร่วมบัลลังก์กับพระเชษฐาร่วมบิดา 2 องค์ ต่อมาเมื่ออำนาจแต่เพียงพระองค์เดียว ตั้งแต่ปีค.ศ.1696 จนสวรรคตในปีค.ศ.1725

ปีเตอร์เป็นโอรสของซาร์อเล็กซิส (Alexis) และพระนางนาตาลยา (Natalya) จากตระกูลนาริชคิน (Naryshkin) ปีเตอร์ได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์รัสเซียที่ทันสมัยแห่งยุค ได้นำความสมัยใหม่มาสู่อาณาจักรรัสเซียโบราณ เป็น

กษัตริย์ที่สามารถรบชนะสวีเดนศัตรูคู่แค้นของรัสเซียในยุคศตวรรษที่ 17-18 เป็นกษัตริย์ที่ก่อตั้งกองทัพเรือให้แก่วิทยา เป็นกษัตริย์ผู้สร้างกรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์กและสถาปนาให้เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรรัสเซียแทนกรุงมอสโคว์ระหว่าง ค.ศ.1712-1918

นอกจากนี้ ปีเตอร์ยังเป็นกษัตริย์ของรัสเซียองค์แรกที่ได้เดินทางท่องเที่ยวไปทั่วทวีปยุโรป โดยปลอมตัวเป็นคนธรรมดาสามัญ เพื่อจะได้มีโอกาสสัมผัสชีวิตของบุคคลธรรมดาสามัญในนครปารีส และในกรุงลอนดอนอย่างจริงจัง ได้ชมโรงงานต่อเรือและได้ทดลองต่อเรือด้วยพระองค์เองที่ฮอลแลนด์ ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่พระราชวังแวร์ซายส์ และได้เข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 (แห่งออเรนจ์) ที่พระราชวังเค็นซิงตันในกรุงลอนดอน ฯลฯ

ไม่เพียงแต่เท่านั้น ด้วยความเป็นผู้ที่สนใจในศิลปะและวิชาการทุกแขนง ปีเตอร์ยังได้พบปะพูดคุยถกเถียงกับศาสตราจารย์ชาวดัตช์ผู้มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ที่เมืองเลเดน และได้พบกับศาสตราจารย์ชาวดัตช์ คือ **อันตอน ฟาน เลอเวนเฮค (Anton van Leeuwenhoek)** ผู้คิดค้นกล้องจุลทรรศน์ขึ้น ขณะเดินทางอยู่ในประเทศฮอลแลนด์อีกด้วย

สายพระเนตรที่เปิดกว้างรู้จักโลกมากกว่ากษัตริย์องค์ก่อน ๆ ในรัสเซีย ช่วยให้ปีเตอร์มีทัศนคติอันกว้างไกล และมีความสมัยใหม่เท่าทันพัฒนาการของโลกในยุคนั้น ซึ่งกษัตริย์และชาวรัสเซียพื้นเมืองโดยทั่วไปจะถูกปิดกั้นมิให้มีโอกาสได้เห็นความเจริญพัฒนาในประเทศอื่นเลย เนื่องจากรัสเซียเป็นประเทศที่ใหญ่โตมหึมาศาลามีดินแดนกว้างขวาง และมีที่ตั้งอยู่ริมวงขอบไกลจากใจกลางทวีปยุโรป อีกทั้งไม่มีการเดินทางติดต่อสังสรรค์กับโลกภายนอกมากนัก ทำให้ชาวรัสเซียทั่วไปไม่มีความรู้เท่าทันพัฒนาการสายหลักด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป คนเหล่านี้จึงถูกกักขังอยู่ท่ามกลางความล้าหลังตลอดมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ

ประสบการณ์ของซาร์ปีเตอร์ที่แตกต่างจากกษัตริย์รัสเซียองค์ก่อน ๆ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาณาจักรรัสเซียให้เข้าสู่ความสมัยใหม่ในเวลาต่อมา เรียกว่า

ยุคสมัยของปีเตอร์ได้นำรัสเซียให้เข้าสู่ ‘ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ’ (Renaissance) ก็ไม่ผิดนัก แม้จะล่าช้าและตามหลังประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปก็ตาม

มีปัจจัยหลายประการที่เอื้อต่อ ‘ความสมัยใหม่’ ของซาร์ปีเตอร์พระองค์นี้ ปัจจัยประการแรกที่สุดคือ พระราชบิดาและพระชนนีของปีเตอร์นับได้ว่าเป็นคนสมัยใหม่แห่งยุคซาร์อเล็กซีผู้บิดา ซึ่งเป็นซาร์องค์ที่ 2 ของราชวงศ์โรมานอฟ ไม่ถึงกับเป็นกษัตริย์ที่สมัยใหม่ชนิดทิ้งห่างกษัตริย์องค์ก่อน ๆ มากนักแต่พระองค์มีพระอุปนิสัยที่ผิดแผกไปจากกษัตริย์รัสเซียยุคโบราณมากพอชื่อ เรียกว่า พระองค์เป็น ‘เส้นแบ่ง’ ของความเก่า-ใหม่ ของรัสเซียก่อนยุคของปีเตอร์

ความผิดแผกของซาร์อเล็กซีจากกษัตริย์รุ่นก่อน ๆ ก็คือ พระองค์มีมเหสีเพียง 2 องค์เท่านั้น และไม่หลงใหลมกายนในศาสนาจนไร้เหตุผล มเหสีองค์แรกคือ พระนางมาเรีย มาจากสกุลมิลอสลาฟสกี (Miloslavsky) ทั้งคู่มีโอรสและธิดารวม 13 องค์ มีชีวิตอยู่มาจนเติบโตใหญ่เพียง 3 องค์ หลังจากพระนางมาเรียสิ้นพระชนม์ขณะคลอดโอรสองค์ที่ 14 แล้ว ซาร์อเล็กซีได้เสกสมรสกับมเหสีองค์ที่ 2 คือ พระนางนาตาลยา มาจากสกุลนาริชคิน (Naryshkin)

เป็นโชคของซาร์และอาณาจักรรัสเซียที่พระองค์ได้เลือกพระนางนาตาลยา มาเป็นมเหสีองค์ที่ 2 ของพระองค์ ซึ่งคือพระชนนีของปีเตอร์ในเวลาต่อมา เพราะในอาณาจักรรัสเซียในยุคศตวรรษที่ 17 ขณะนั้น จะหาหญิงรัสเซียคนใดที่สง่างาม คล่องแคล่ว มีความรู้ และมีความทันสมัยเยี่ยงนาตาลยาผู้นี้เห็นจะยาก พระนางเป็นผู้ช่วยซุซุซาร์อเล็กซีในวัยเริ่มชราได้มีความกระปรี้กระเปร่า สดชื่น และปกครองบ้านเมืองด้วยสติปัญญาเฉียบแหลมจนสิ้นรัชกาล

นาตาลยาได้รับการอบรมกลมกล่อมเกลาในวัยแรกรุ่นมาจากครอบครัวของขุนนางผู้ใหญ่คู่หนึ่งคือ อาร์ตีมอน มัทวีเยฟ (Artemon Matveev) และภริยาชาวสก็อตของเขาชื่อ แมรี แฮมิลตัน (Mary Hamilton)

บุคคลทั้งสองมีวิถีชีวิตประจำวันและมีการบริหารครัวเรือนตามแบบชาวยุโรปตะวันตก มิใช่เป็นแบบรัสเซียโบราณ ทั้งสองมักจะจัดเลี้ยงให้แก่ชาวต่างชาติ

ที่เดินทางมายังรัสเซีย หรืออาศัยอยู่ในรัสเซียอย่างถาวรเป็นประจำ ชนิดของอาหารที่เลี้ยง การจัดเตรียมอาหาร การตกแต่งประดับประดาบ้าน ตลอดจนการสนทนาในหมู่แขกหรือเป็นไปในรูปแบบที่ทันสมัยมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ‘เจ้าของบ้านสตรี’ (Hostess) คือภริยาเจ้าของบ้าน จะแต่งตัวสวยงามแบบทันสมัยมาร่วมโต๊ะอยู่ด้วย และเธอจะเชื้อเชิญแขกหรือให้ตัมกิ้น และร่วมอยู่ในวงสนทนาตั้งแต่ต้นจนแขกกลับ ซึ่งแตกต่างจาก ‘ภริยารัสเซีย’ ทั่วๆ ไปในยุคนั้น

ความสมัยใหม่เหล่านี้ผนึกแน่นอยู่ในดวงตา ความทรงจำ และทัศนคติของนาตาลยาสาวน้อยวัยแรกรุ่ง ซึ่งบิดามารดาตั้งใจส่งให้มาอยู่กับครอบครัวนี้ เพื่อจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบใหม่ให้ทันโลกและมีทัศนคติกว้างไกล

ดังนั้น เมื่อซาร์อเล็กซิสมีโอกาสได้พบนาตาลยาที่งานเลี้ยงครั้งหนึ่งที่คฤหาสน์ของขุนนางมัทวีเยฟผู้นี้ พระองค์จึงทรงตกหลุมรักในตัวของเธอผู้น้อยผู้เฉลียวฉลาด ร่าเริง มีชีวิตชีวาในทันที และได้ตัดสินใจส่งพระทัยสู่เธอมาเป็นเมสสิโดยไม่มีลังเล

ด้วยเหตุนี้ ปีเตอร์จึงเติบโตขึ้นมาในอ้อมอกของพระชนนี ซึ่งเลี้ยงดูเจ้าชายน้อยๆ ของพระนางอย่างมีระเบียบเยี่ยง ‘ฝรั่ง’ ทั่วๆ ไป ปีเตอร์ได้อยู่ในตำหนักโคโลเมนสโกเย (Kolomenskoe) ซึ่งสร้างใหม่และมีแสงสว่างสดใส มีเครื่องเรือนใหม่เอี่ยม มีอาหารแบบตะวันตกเสวยทุกมื้อ ได้วิ่งเล่นในสวนกว้างหรือป่าละเมาะที่มีกระต่ายตัวน้อยวิ่งปุดปราด และมีนกตัวเล็กร้องจ๊ับจ๊ับโผบินบินไปมา

ชีวิตแสนสุขของพระนางนาตาลยาและปีเตอร์ได้สิ้นสุดลง เมื่อซาร์อเล็กซิสสวรรคตลงโดยกะทันหัน ด้วยอาการปอดบวมในฤดูหนาว ค.ศ.1676 ขณะเมื่อปีเตอร์มีพระชนมายุได้เพียง 4 พรรษา

ระหว่างค.ศ.1676-1696 ก่อนที่ปีเตอร์จะขึ้นครองราชย์โดยสิทธิ์ขาดแต่ผู้เดียว อาณาจักรรัสเซียตกอยู่ภายใต้รัชกาลของซาร์อีโอดอร์ที่ 3 และซาร์อิวานที่ 5 ซึ่งเป็นเชษฐาร่วมบิดาของพระองค์

ชาร์ทซ์ 2 องค์มีพลานามัยไม่สมบูรณ์ และครองราชย์ในระยะเวลาอันสั้น โดยเฉพาะชาร์อิวานที่ 5 ซึ่งมีอาการเกือบพิการ ต้องอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของพระพี่นางคือ เจ้าหญิงโซเฟีย ผู้โหดร้ายและเหิมอำนาจตลอดรัชกาล

เนื่องจากปีเตอร์ซึ่งมีสิทธิ์เป็นรัชทายาทองค์ถัดมาตามลำดับการสืบราชสันตติวงศ์เป็นผู้ที่มีพลานามัยสมบูรณ์ มีพระวรกายสูงเกือบ 7 ฟุต มีความเฉลียวฉลาด เก่งกาจ มีพื้นฐานความรู้ดี และเป็นที่รักใคร่ของขุนนางส่วนใหญ่ ปีเตอร์จึงถูกเพ่งเล็งจากขุนนางกลุ่มของเจ้าหญิงโซเฟียว่าจะแย่งบัลลังก์ก่อนเวลาอันควร ปีเตอร์จึงแยกตัวออกจากกรุงมอสโกไปคบหาสนิทสนมกับทหารและพ่อค้าชาวต่างชาติที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมแม่น้ำเนวา (Neva) ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของรัสเซียติดต่อกับอ่าวฟินแลนด์

ช่วงเวลานั้นจึงเป็นโอกาสดีที่ปีเตอร์ได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ดัตช์ และเยอรมัน และได้เรียนรู้วิชาการค้า การเดินเรือ การทหาร และการสงครามจากกองทัพจำลองตลอดจนวิถีชีวิตและการกินดื่มแบบตะวันตกจาก ‘ของจริง’ หลังจากที่ได้มีชีวิตอยู่ร่วมกับพระราชบิดาและพระชนนีในแบบ ‘สมัยใหม่’ มาตั้งแต่วัยเยาว์แล้ว

จากการอบรมบ่มเกล้าด้วยสิ่งแวดล้อมซึ่งผิดแผกไปจากชีวิตชาวรัสเซียทั่วไปเช่นนี้ ในที่สุดเมื่อปีเตอร์ได้ขึ้นครองราชย์และมีอำนาจเต็มที่ เมื่อค.ศ. 1696 พระองค์จึงมีความมุ่งมั่นแน่วแน่ ที่จะนำรัสเซียให้เข้าสู่ความสมัยใหม่ นี่ก็คือที่มาของการสร้างกองทัพเรือให้แก่รัสเซียและการสร้างเมืองใหม่เช่นตปีเตอร์สเบิร์ก บนฝั่งลุ่มริมแม่น้ำเนวาในค.ศ.1703 และประกาศให้เมืองนี้เป็นเมืองหลวงแทนมอสโก ในค.ศ.1712

ตึกกรมรม 2 ฟากฝั่งถนนสายกว้างในเมืองใหม่นี้ รวมทั้งพระราชวังฤดูร้อน ‘ปีเตอร์โฮฟ’ (Peterhof) ที่อยู่นอกเมืองติดกับอ่าวฟินแลนด์ รวมทั้งโบสถ์วิหารอีกจำนวนนับไม่ถ้วน ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างรวดเร็วราวระเบิดไฟที่มีความงดงามในแบบศิลปะตะวันตกอย่างที่ชาวรัสเซียไม่เคยเห็นมาก่อน ด้วยฝีมือการออกแบบและก่อ-